

שני ינויים ניכרים חלו במצב המחול, בארצות שהיו עד לנפילתו של המשטר הקומוניסטי תחת שלטון שהכריח את הכל לרקוד לפי הוראות ממוסקבה. מאז שאין צורך עוד באישור לכל הפקה חדשה, וללא התערבות הפקידים במוסקבה, בשאלה מי ירקוד איזה תפקיד, צמחו להקות עצמאיות רבות ברוסיה.

במוסקבה עצמה יש היום שלוש ארבע להקות באלט בלתי תלויות,

משלי לקונצרטו לפסנתר מאת ראוול ול"רפסודיה בבלוז" מאת גרשווין.

לחזרה הכללית הגיעו נציגים של המפלגה לבדוק אם בבלטים שלי "נשמרים כל הכללים". הייתי בר מזל, והיצירות שלי קיבלו אישור רשמי לעלות על הבימה.

בברית-המועצות נוצרו בכל עונה רק באלטים חדשים מעטים, וגם אלה נעלמו לרוב מן הקרשים אחרי שתיים או שלוש עונות בלבד. רק במוסקבה, שם שלט בכיפה במשך כמעט 30 שנה יורי גריגורוביץ' (רי כתבתה של נטליה צ'רנובה בעמוד 30), יצירות נשארו

באלט הבולשוי. במה שהיה אז לנינגרד יצר אולג וינוגראדוב כמה וכמה באלטים, אבל שלא כמו אלה של גריגורוביץ' במוסקבה, הם לא נשמרו ברפרטואר הפעיל של להקתו. נעשו ניסיונות אחדים להזמין כוריאוגרפים מערביים, כגון מוריס ביזאר ורולאן פטי, לעבוד ברוסיה, אבל גם מה שהם יצרו נעלם במהירות מהרפרטואר.

היום יש פתיחות כלפי יצירות "מערביות". למשל, בפטרבורג מוצגים באלטים מאת באלאנשין, גירום רובינס ואנדרה פרוקובסקי. וינוגראדוב, שיש לו קשרים בארה"ב, פתוח יותר בכל הנוגע להזמנת יוצרים מהחוץ משהיה גריגורוביץ'.

כמובן, הרקדנים עצמם צמאים לבלטים חדשים. הם משתדלים להכיר כוריאוגרפיה חדישה וללמוד את הטכניקות המודרניות. כידוע, אחת הסיבות לבריחתם של כוכבים כנוריב, בארישניקוב ומקארובה למערב, היתה שאיפתם להתנסות ביצירות שמחוץ למוסכמה המיושנת של הבאלט הסובייטי.

צימאון זה ליצירות חדשות לבש לעיתים צורות מוזרות. למשל, בתיאטרון "מאלי" בפטרבורג, הם פשוט נטלו סרט וידיאו שהגיע לידיהם, ולפי הצילום הם למדו וביצעו גרסה משלהם ל"הפאבאן של הכושי" מאת חוסה לימון. אבל תיאטרון זה עשה גם צעדים רציניים יותר לפתוח את שעריו לפני המחול המודרני, למשל על ידי הזמנתה של בטי גיונס, מראשי להקתו של חוסה לימון, לבוא וללמד את הלהקה את הטכניקה של לימון וליצור איתה יצירה חדשה.

לעומת זאת, בעיר מינסק שבבילורוסיה קיים שנים רבות רפרטואר מעניין הרבה יותר.

בא'רופה המזרחית

מאת אלן ברנרד

מאז שאין צורך עוד באישור לכל הפקה חדשה, וללא התערבות הפקידים במוסקבה בשאלה מי ירקוד איזה תפקיד, צמחו להקות עצמאיות רבות ברוסיה

וקבוצות אחדות של מחול "מודרני" מסוגים שונים. בסנט פטרבורג פועלת להקת הבאלט העצמאית של בוריס אייפמן והלהקה המודרנית של סאשה קוקין.

מכאן אין להסיק, שעד לנפילת המשטר הקומוניסטי לא היו ברוסיה רקדנים שהתעניינו בטכניקה ובכוריאוגרפיה מודרנית וחדשה. אלא רק שלפי הכללים שחלו תחת המשטר הקומוניסטי המחול המודרני נחשב תופעה "בורגנית דקאדנטית", לכן היה עליהם לעבוד במחתרת, ובשום אופן לא ניתנה להם רשות להופיע בפומבי.

איזאדורה דאנקן ניהלה בית ספר במוסקבה מיד אחרי המהפכה הקומוניסטית, בתמיכת השלטונות, וחבורת תלמידים לשעבר שלה המשיכה לפעול בשיטותיה ובסגנונה, באורח מחתרתי, תחת השלטון הקומוניסטי.

באלט היה "כשר" ובכל זאת כל הפקה נעשתה תחת עיניהם המפקחות של אנשי "הוועד המרכזי". אני עצמי התנסיתי בכך כשהוזמנתי לבולגריה ליצור כוריאוגרפיה

"תחינה", מוסיקה: י.ס. באך, להקת AURA, קובנו, ליטא
כור: אלן ברנרד
"CELEBRATION"
M.: J. S. BACH, "AURA" DANCE
COMPANY, KAUNAS, LITHUENIA
CHOR.: ALAIN BERNARD

הרקדנים עצמם צמאים לבאלטים חדשים. הם משתדלים להכיר כוריאוגרפיה חדישה וללמוד את הטכניקות המודרניות

גם לבאלט הממלכתי בבודפשט הוזמנו מדי פעם יוצרים מהמערב (בז'אר, למשל) וגם לפני התמוטטות המשטר הקומוניסטי פעלו שם יוצרים שלמדו ואף יצרו בלהקות מערביות, ביניהם איוון מרקו ולסלו סרגי.

ואלנטין וליזארב היה במשך שנים רבות המנהל האמנותי והכוריאוגרף הראשי של הלהקה, והוא הצליח לעצב מילון תנועתי חדש וליצור צורות כוריאוגרפיות מקוריות, ליד הגרסאות הישנות והמוכרות לבאלטים קלאסיים, כגון "מפצח האגוזים". הוא עיצב גרסאות משלו ל"רומיאו ויוליה", "כארמינה בוראנה", "בולרו" ו"כרמן". וליזארב נחשב ל"מתקדם" בברית-המועצות, משום שהעז להשתמש במוסיקה "מערבית", של קארל אורף ומוריס ראוול למשל. הוא הזמין אותי ליצור עבור להקתו באלט לפי "אונדין", למוסיקה מאת המלחין הגרמני בן-זמננו הנס ורנר הנצה, וכך הייתי לכוריאוגרף-האורח הראשון בלהקה זו.

המצב בפולין היה מעט טוב יותר. פולין היתה תמיד עצמאית יותר בגישה, על אף ההשפעה הסובייטית. ב"תיאטרון הגדול" של ורשה ביצעה להקת הבאלט רפרטואר מעניין, הכולל עבודות מאת אשטון, בז'אר, ליפאר, לישין, ואן מאנן, אלברטו מנדז ואריך ואלטר.

לפעמים היו עיני הפקידים הרוסים פקוחות להשגיח על הנעשה. למשל, אריך ואלטר, כוריאוגרף מערב-גרמני ידוע, בא לפולין ויצר שם באלט על חייו של המלחין צ'ייקובסקי, ורמז על היותו הומוסקסואל. בלחץ השגרירות הסובייטית הורד הבאלט מהבימה אחרי שלוש או ארבע הצגות, משום שהדימוי ההומוסקסואלי לא הלם את התדמית הרשמית של המלחין הלאומי...

אבל בדרך כלל הורשו הלהקות בפולניה לעשות ככל העולה על רוחן. בשנות ה-80 הוזמנתי ליצור

באלטים ב"תיאטרון הגדול" בבירה וכן בלהקת האופרה בגדנסק, ואלה היו הבאלטים הראשונים לצלילי מוסיקת ג'אז בפולין.

בעיר פוזנן עבד ויצר קונראד דז'יביצקי. היתה לו להקה מודרנית משלו, והיא ביצעה את הבאלטים שלו. הוא עצמו עבד שנים אחדות בפריס שם הוא רכש את הידע שלו בטכניקה של המחול המודרני, ופיתח סגנון עצמאי. למרבה הצער התפטר דז'יביצקי מלהקתו, "תיאטרון המחול הפולני", ויצירותיו אינן מבוצעות עוד.

את הלהקה מנהלת עתה אווה ויצ'יחובסקה. היא נוהגת להזמין כוריאוגרפים כגון בירגיס קולברג, מאץ אק או גריי ורדון לעבוד עם הלהקה, ויוצרת בעצמה במעין סגנון מודרני. ממש כמו פולין, הונגריה היא מקרה לעצמו.

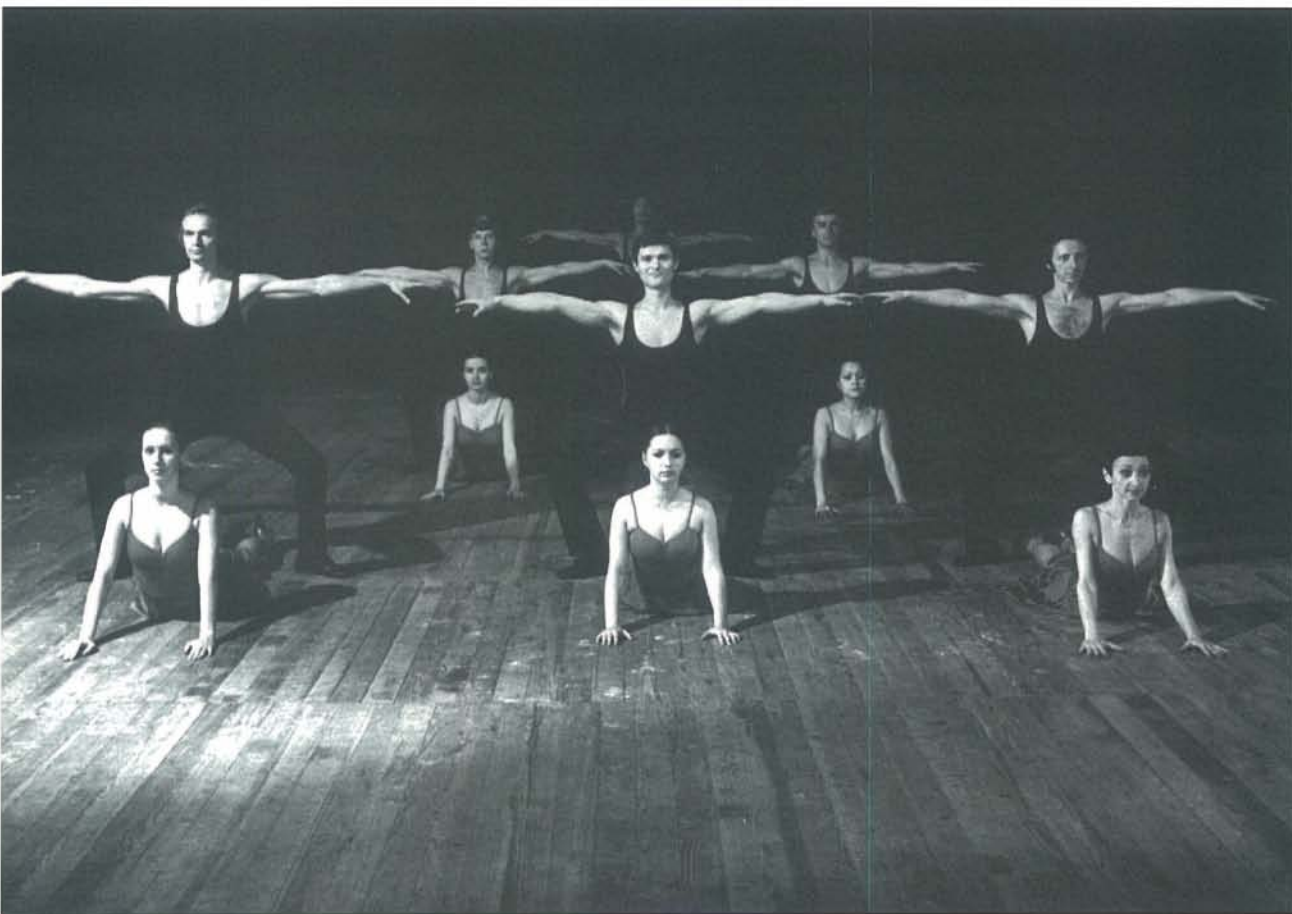
תלויה והוזמנתי על ידה להציג בפניה את מחול הג'אז, את המחול המודרני בכלל ואת הבאלט העכשווי בפרט. מרגריטה גראצ'ליבה, כוריאוגרפית שלמדה ועבדה בגרמניה ובשווייץ ומכירה היטב סגנונות מודרניים, יוצרת עבור להקות באלט בבולגריה יצירות ניסיוניות ומודרניות.

בשל הניתוק מעולם הבאלט המערבי, נוצרה בעיה רצינית דווקא שעה שהחלו להגיע לשם סרטי וידיאו של יצירות חדשניות. בהעדר ידע טכני שיטתי, הרקדנים הצמאים לחידושים

"ג'אז לתריסר", האופרה של דנציג, כור: אלן ברנד

"JAZZ FOR TWELVE", BALTIC OPERA, DANZIG

CHOR.: ALAIN BERNARD

ולסגנון עכשווי פשוט ניסו להשתמש בסרטים אלה והתוצאות היו משעשעות עד מזעזעות. הם לא הבינו כלל את מה שהם ראו וחיקו.

אחת מאלה שזכו לטיפול כושל שכזה היתה פינה באוש. היא עצמה פיתחה את סגנונה במשך שנים, ואילו ברוסיה כוריאוגרפים צעירים ראו את עבודותיה ופשוט העתיקו את מה שהיא עושה. לדעתי, העדר כל הבנה שיטתית של הסגנונות המודרניים החודרים עכשווי אליהם, מעמידה יוצרים אלה בסכנה.

בשנת 1993 הייתי חבר בוועדת שיפוט של תחרות במסגרת הפסטיבל השביעי למחול מודרני בעיר ויטבסק, וכך זכיתי להכיר לא מעט ממה שנחשב שם "מודרני". היו שם כמה יצירות שהיו מעוררות עניין גם בכל מסגרת מערבית דומה, אבל היו כמה ממש מגוחכות.

מה שנחוצו זה מורים לבאלט
מודרני, שישוהו בארצות אלה
תקופות ממושכות. עד כה רוב
המורים האורחים הגיעו למספר
שבועות בלבד, ופגישה כזאת
מעניקה לרקדנים רק מושג
שיטתי ולא בסיס מוצק

בולגריה, ככל יתר ארצות מזרח אירופה, היתה תלויה באדוניה הרוסים, אבל כבר בשנות ה-70 פעלה שם להקת באלט בלתי

ככלות הכל, כיצד ידע כוריאוגרף מסיביר, מה מתרחש במערב אירופה? והיה עלינו להתחשב בכך, בשעת חלוקת הפרסים.

שתי הלהקות הטובות ביותר בתחרות היו אחת מליטא והשנייה מאסטוניה. מעיר הבירה של ליטא, קאונס, הגיעה להקה ושמה "AURA", שעבדה עם יוצרים מערביים, וכמה מרקדניה אף השתלמו בדנצ'ון, בבית ספרה של פאלוקה, כך שהם היו מיומנים בשיטות המחול המודרני, ומנהלת הלהקה למדה בנעוריה עם אחת מתלמידותיה של איזאדורה דאנקן.

הלהקה מאסטוניה, שמנהלה הוא רנה נומיק, גם היא מיומנת בשיטות המחול המודרני.

בעוד שבפולין ובצ'כיה המחול המודרני הוא תופעה מבוססת פחות או יותר, ומוכרת לציבור, ברוסיה המצב שונה לחלוטין. שם המחול החדש הוא בגדר הרפתקה

קלאסי, היא זו של לסטר הורטון, בהיותה הקרובה ביותר לטכניקה של הבאלט.

"אונדין", תיאטרון בולשוי, מינסק
כור: אלן ברנד
"ONDINE", BOLSHOI THEATRE, MINSK
CHOR.: ALAIN BERNARD

נומיק אף השתתף ב-"AMERICAN DANCE FESTIVAL", המתקיים מדי קיץ בדורהם, קארולינה הצפונית. הלהקה ממוקמת בעיר הבירה טאלין, וזה מאפשר לרקדנים לקיים יחסי גומלין עם יוצרי המחול המודרני בפינלנד הסמוכה.

מה שחסר לכל משתתפי הפסטיבל (למעט שתי הלהקות מליטא ומאסטוניה) הוא ידע יסודי בטכניקות הקלאסיות של המחול המודרני, כגון זו של מרתה גראהם, לסטר הורטון, חוסה לימון ואלווין איילי. למותר לציין ששיטות חדשות יותר הם אינם מכירים כלל. לדעתי, השיטה הטובה ביותר לאימון רקדנים אלה, האמונים ברובם על באלט

מה שנחוץ זה מורים לבאלט מודרני, שישוהו בארצות אלה תקופות ממושכות. עד כה רוב המורים האורחים הגיעו למספר שבועות בלבד, ופגישה כזאת מעניקה לרקדנים רק מושג שיטחי ולא בסיס מוצק.

בפולניה, בה לימדתי במשך יותר מעשרים שנה, המצב שונה. שם מלמדים היום מורים בעלי ידע טוב בתחומי החול המודרני והגיאז, שרכשו ממני.

בעיר ביטום שבדרום פולין פועלת להקה תחת הנהלתו של יאצק לומינסקי, הנוהגת להזמין מדי שנה מורים מהמערב, ביניהם את אבי קייזר ואנה סוקולוב. היא אינה מרבה לסייר בערי פולין, וכשהופיעה השנה בארה"ב זכתה לביקורות מעורבות. רקדניה השתתפו גם בתחרות הבינלאומית שנערכה בשנה שחלפה במרכז סוזן דלל, אבל לא זכו בפרסים או בציון לשבח.

בצ'כיה קיימות קבוצות אחדות של מחול מודרני. אחת מאלה מנוהלת על ידי מרסלה בנוניובה, שהשתלמה תקופה ממושכת בבריסל אצל בז'אר, ואחרת, השייכת לאוניברסיטה ע"ש הקיסר קארל בפראג, מנוהלת על ידי הגבי שניידרובה (על אודות בית הספר למחול מודרני DUNCAN CENTRE ר' כתבתו של גיורא מנור "הפתעה בפראג").

בפראג פועל מזה שנים ארוכות "באלט פראג", בהנהלת פאוול סמוק. זו להקה מודרנית לכל דבר, שרכשה לעצמה שם באירופה. אבל השנה קוצצה בצורה דראסטית ההקצבה הממשלתית ל"באלט פראג", ופעילותה של הלהקה נפגעה מכך בצורה רצינית.

בעוד שבפולין ובצ'כיה המחול המודרני הוא תופעה מבוססת פחות או יותר, ומוכרת לציבור,

ברוסיה המצב שונה לחלוטין. שם המחול החדש הוא בגדר הרפתקה, וככל שהמצב ברוסיה השתפר מבחינת הרחבת חופש הפעולה, הלך והחמיר המשבר הכלכלי של מדינות חבר העמים והוא מקשה על כל פעילות אמנותית. תחת המשטר הקומוניסטי לתיאטרונים וללהקות היו משאבים מספיקים, ולעומת זאת היום התמיכה בהם כמעט ונעלמה. המחול המודרני כלל לא היה על סדר היום של הממסד שם, כמובן, גם לפני המהפך.

העניין במחול חדשני רב בכל המדינות בהן דנתי ברשימה זו. מה שנחוץ היא בניית יסודות מוצקים, תהליך הדורש שנים רבות. ההתפתחות בארצות אלה מרתקת, ודברים רבים קורים שם בתחום המחול המודרני. כדאי לעקוב אחריהם.

ככל שהמצב ברוסיה השתפר מבחינת הרחבת חופש הפעולה, הלך והחמיר המשבר הכלכלי של מדינות חבר העמים והוא מקשה על כל פעילות אמנותית. תחת המשטר הקומוניסטי לתיאטרונים וללהקות היו משאבים מספיקים, ולעומת זאת היום התמיכה בהם כמעט ונעלמה

